

Конспект лекції 10 – СУПЕРЕЧНІСТЬ, ПАРАДОКС І ТАЄМНИЦЯ

Ми з вами продовжуємо розглядати епістемологічні принципи. І в минулій лекції ми доволі розлого говорили про перший епістемологічний принцип – *закон несуперечності*. В цій лекції ми розглянемо приклади цього закону, зокрема торкнемося суперечностей, парадоксів і таємниць. Бо одним із аргументів проти християнства є аргумент, що Біблія сповнена суперечностей. А якщо в Біблії є суперечності, то згідно з законом несуперечності – вона є безпідставним джерелом інформації; вона не може претендувати на абсолютну правду або містити в собі абсолютну правду. До того ж, якщо в Біблії є суперечності, то тоді вона не є Словом Божим, тому що Бог не може суперечити Самому Собі. Бог не може говорити взаємозаперечні твердження. Тож погляньмо, чи є в Біблії суперечності.

По-перше, варто дати визначення, що ж таке суперечність. Це твердження, речення чи фраза, що має на увазі правду й водночас неправду чогось. Можна навести приклади простих суперечностей. Напевно я розпочну з простої математичної задачі. Думаю, що не обтяжить нікого, бо це задача рівня першого класу з математики. Будь ласка розв'яжіть таке рівняння: два плюс два дорівнюється іксу ($2+2 = x$). Можна здивуватися, наскільки просто можна розв'язати це рівняння. Навіщо про це навіть говорити. Але якщо я вам додам умову до нього. Будь ласка, розв'яжіть це рівняння за умови, якщо ікс (x) не може дорівнювати чотирьом. І ось тут ми починаємо розуміти, щ рівняння немає свого розв'язання. Згідно із законом несуперечності два плюс два дорівнюється чотирьом ($2+2=4$), а наша умова. Що воно не може дорівнювати чотирьом. Буквально це є класичний приклад суперечності, коли умова задачі виключає її розв'язку. І доволі часто ми бачимо, коли є такі фрази, питання, такі спроби, коли християнський світогляд загнати до глухого кута, вказуючи, що в Біблії є такі твердження, що суперечать самим собі чи повеління, які виключають вирішення. Приклад: можливо ви чули таке твердження чи запитання – чи може Бог створити таку скелю чи камінь, який би Він не був здатен підняти. Постає питання: Якщо не може, значить Бог не всемогутній, ось бачите, це демонстрація того, що Бог не всемогутній. А якщо ви скажете «так», Бог може здатен створити такий камінь, який не зможе підняти, це натяк на те, що Бог не всемогутній, бо є камінь, що є більше Бога, і Бог не може його підняти. Це і є питання, що є прикладом суперечності. Спробуймо перефразувати це питання. Просто кажучи, богові пропонується щось подужати – створити камінь, що Він неспроможний подужати, тобто, підняти цей камінь. Тут умова задачі відразу виключає можливість її розв'язки – два плюс два дорівнює іксу тільки при умові, що ікс не дорівнює чотирьом. Є безліч таких прикладів, коли за своєю сутністю є

суперечливими, і згідно із законом несуперечности вони абсурдні. Я можу попросити вас відчинити вже відчинені двері. І ви самі зрозумієте, що ця задача, це прохання – нездійсненні, бо двері вже відчинені. Неможливо відчинити вже відчинені двері. І безліч таких логічних прикладів, загадок, жартівливих прикладів. Можливо ви чули про приклад перукаря: перукар повинен голити тих, хто не голиться сам, і не може голити тих, хто голиться сам і в нього росте борода. І з одного боку він має поголити себе, бо в нього росте борода. А з іншого боку він не може голити себе, бо він не може голити тих, хто голить самих себе. Це таке зачароване коло, що не можна розірвати. Це те, що стосується суперечности, коли умови задачі виключають розв'язку. Є удавані суперечності, і я хотів би сказати, що Біблія немає суперечностей, а є лише вдавані суперечності, ось те, що ми назвали б **парадоксами**. **Парадокс** означає «бути поряд чи здаватись», тобто твердження, яке є правдивим, воно є правдивим, але здається неправдивим. І ми більше цього торкнемося далі. Одним із парадоксів Писання є саме Особа нашого Господа Ісуса Христа, так би мовити. На перший погляд нам здається, що це суперечність, що Христос має і Божу і людську природу. І досить часто є заперечення проти християнства, що тут є логічна помилка. Але ми в цій стислій лекції намагатимемось продемонструвати, що це не є абсолютна суперечність і не є логічною помилкою. В Біблії немає суперечностей. Якщо б Святе Письмо мало бодай одну суперечність, то воно не було б Божим Словом, не являлося б джерелом абсолютної, цілковитої правди. Але слід визнати, що ми з вами обмежені в нашому пізнанні. І в Біблії є таємниці. *Таємниця* – це щось, що неможливо зрозуміти на даному етапі. Це те, що перебуває за межами нашого розуміння. Це, можливо, та правда, якої ми не можемо усвідомити цілком, її треба досягнути тільки через Боже об'явлення. Неможливо досягнути велич цієї правди. Але таємниця, по-суті, має на увазі брак розуміння чи відсутність знань. Таємниця не є неправдивим твердженням. Тобто, якщо нам щось незрозуміло, але це існує, і факт нашого незрозуміння цього наявного не виключає допуск існування його, хоч ми його і не розуміємо. Важливо усвідомлювати, що якщо щось є таємницею, то це означає, що воно неправда чи неможливе. І ось ми підходимо до того, щоб доторкнутися до двох найбільш великих парадоксів у Писанні. Зауважте, що це не суперечності, але це *парадокси*. І **перший величний парадокс**, з яким ми стикаємось, тобто, удаваною суперечністю – це втілення нашого Господа Ісуса Христа. Ісус Христос водночас є Богом, і коли Він був втіленою на землі Людиною, Він одночасно був Людиною. «Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово... І Слово сталося тілом» Апостл Павло і в листі до Филип'ян каже про це, що Він упокорив себе, став слухняним, і став подібний образу людини. Але зауважте, чому я кажу, що це не є суперечність,

коли Ісус Христос, Він одночасно і Людина, і Бог. З одного боку ми розуміємо, що Бог – це не людина, і людина – це не Бог. Якби ми говорили, що Бог і людина одне й теж, чи Бог рівний людині, а людина Богові – це було б суперечністю. Тому, що ми кажемо, що А – Бог дорівнює –А не Бог. Але в Особі Ісуса Христа саме Бог втілюється, і Бог прийняв людську природу. Річ у тім, що Ісус Христос не був Богом і Богом водночас; Ісус Христос не був людиною і не людиною водночас. Якраз унітарне християнство стверджує, що Ісус Христос одночасно був цілковито Бог, це А, і Він не був Бог, і водночас Він був людиною – Він був як В, і Він не був людиною, ні В. Іншими словами, Ісус Христос був Особистістю, але вона мала дві природи: природу А і природу В. Але зауважте, що Ісус Христос не був А, дорівнюючи –А: Бог і водночас не Бог, і людина й водночас не людина. Він був Особою, що мала дві природи: одну природу А й іншу природу В. І для нас це є цілком незвичним, чимось абсолютно неможливим. Ми з вами звикли до того, що особистість має завжди одну природу. Ми маємо людську природу, ми з цим стикнулись. Але річ у тім, що Бог створив світ, розглядаючи який, ми можемо з вами зрозуміти, трохи зрозуміти, або, принаймні, подивитись у правильному напрямі, коли ми хочемо зрозуміти Бога. В нашому фізичному світі є одне явище, що також у собі містить дві природи. Цікаво, що Біблія каже про це, вона натякає на це, щоб ми думали у правильному напрямі. Бог каже, що Бог є світло. І ось це фізичне явище світло одночасно має дві природи. Можливо ви пам'ятаєте зі шкільної лави з уроків фізики – можемо повернутись до джерел, до підручників, подивитися в Інтернеті більш популярні пояснення про природу світла. Тобто, світло має дві природи. Перша – хвилева, або енергія, це електромагнітна хвиля, і якщо ви описуватимете світло з погляду цієї природи, його цілком можна буде охарактеризувати як електромагнітне випромінювання. Але з іншого боку світло являє й другу природу, яка взаємозаперечує, якщо так можна висловитись, електромагнітну природу – це матеріальні частки, корпускули. Тобто, буквально, світло це потік матерії, світло має вагу. І тут наші сучасні вчені-фізики заходять у глухий кут. Бо ми стикаємось справді з парадоксом, з удаваною суперечністю. Але це не є суперечність. Це саме той випадок, коли одне явище має дві природи. Таким чином і наш Господь Ісус Христос, я хочу ще раз наголосити, Він поєднував у Собі дві природи. Але зауважте, що кожна з цих двох природ не заперечувала одна одну: Він залишався цілковито Богом. Це – А; і Він не був не Богом: А не дорівнювалося мінус А ($A \neq -A$). І Він цілком був людиною – В. І ми знаємо, що Він не був не людиною: В не дорівнювалося мінус В ($B \neq -B$). Якщо пам'ятаєте наш приклад, коли ми говорили про столи. Столи можуть бути круглими, квадратними, скляними, залізними. Поміркуйте про дві властивості столу – колір і форму. І якраз Особа Ісуса

Христа, ми кажемо, що Він мав певну форму і мав певний колір, якщо так легше було б думати, тобто дві різних певних властивості – Він мав природу Божу, і мав природу людську, які не заперечували одна одну. Це дуже важливо розуміти.

По-друге, про що я хотів би говорити щодо парадоксів – це **питання Трійці**. Опис Трійці, можливо визначення Трійці. Наступне – Бог – це одна сутність, одна природа і три Особи. Зауважте, що це визначення дуже вивірене, воно точне. Це визначення стверджує, що Бог – це одна сутність – А, й водночас – це три сутності, не А. І це визначення не каже, що Бог – це одна Особа – В, і водночас – три Особи – не В водночас. Ні. Ми кажемо, що один Бог, тобто, одна сутність – А, й одна сутність має три Особи – це В. І Трійця не порушує закон несуперечности. Можливо це неможливо зрозуміти зараз, в усній лекції, але я хотів би, щоб ви звернули увагу на конспект, подивились розділ у конспекті, і вам трохи буде зрозуміло, і ви бачитимете записане пояснення, можливо літерні формули цього визначення.

Цікаво, що слово *парадокс* було важливе в ранній Церкві, коли тільки формувалися християнські доктрини. Тому що християнські доктрини доволі часто були відповіддю на якісь хибні вчення. В ранній Церкві було кілька таких впливових єресей чи впливових учень. І ми з вами згадували, що перша така велика впливова єресь, що мала поширення у ранній Церкві, це була єретична наука *гностицизму*, що сповідувала думку, що крім Писання є якесь вище таємне знання про те, що фізичний матеріальний світ є зло, а духовний світ є добро. І тому Бог ніколи б, згідно з цією хибною наукою не взяв би людську природу, Він ніколи б не втілювався, бо матерія – це зло, тіло – це зло. Тому й апостол Іван пише у своєму листі, що це хибна, неправильна наука. І він каже, що той, хто відкидає вчення про прибулого Христа у тілі, то це дух антихриста, це дух не від Бога. Природньо, що згідно з цією наукою, що якщо матерія – це зло, тіло – це зло, то й Ісус Христос, умерши, ніколи не прагну би воскреснути, Бог ніколи б не воскресив би знову дух в тілі. Бо їхню на думку справжнє спасіння – це вивільнення духа із темряви, з в'язниці кайданів тіла. Тому прибічники гностицизму відкидали тілесне воскресіння Ісуса Христа. І тому дуже важливо було в ранній Церкві, а ми це бачимо зі сторінок Нового Заповіту, утвердження тілесного воскресіння Ісуса Христа, бо саме Бог створив як фізичний, матеріальний світ, так і метафізичний, духовний світ як єдину реальність. І фізичний, матеріальний світ не є злом само по собі. Так, тіло прокляте через гріх, але, що цікаво, що Біблія каже, що *«все створіння разом зідхай й мучиться аж досі... й чекає на своє визволення»*, тобто Бог колись визволить, Бог колись відновить матерію, матеріальний світ. І коли ми думаємо про вічність з

Богом, варто думати про новий матеріальний світ, бо це не буде якийсь безформений стан із нашим Господом у вічності.

І друга впливова єресь у ранній Церкві, яку можна назвати *докетизмом*, яка стверджувала, що Ісус Христос мав тільки вигляд людини, але не мав тіла. Він був насправді примарою, здавалося, що Він людина, але не мав тіла. Так само, як матерія – зло, і дух ніколи не захотів би бути ув'язненим у матеріальному тілі. На цьому я хотів би зробити паузу в наголошенні на всіх удаваних суперечностях в Біблії, вони лиш удавані, які мають назву парадоксів. Можливо ще трохи згадати, але стисло проте, що чи є суперечністю, коли Бог каже про заповідь Свою «Не вбий!» і водночас буквально на наступній сторінці ми читаємо, що Він наказує піти й знищити цілі народи, убити буквально. І це теж подається як суперечність у Біблії – Бог вимагає одного, а потім наказує чинити зовсім протилежне, ніби суперечить Самому Собі. Але тут слід уважно придивитись. Тут якраз вивчення в оригінальні книги Вихід, як написано в Біблії, показує, що Бог використовує два різних терміни, і зокрема в англійській мові є два різних слова щодо першого – убивства. Перше – це позбавлення життя, буквально без осуду, без ухвали суду – тут слово *кілер*, слово, яке вжито щодо злочину, коли вбивця вчиняє злочин убивства, бо він виношував план позбавити життя через вигоду. Цікаво, що Бог забороняє бути суддею чиєїсь душі й життя, ухвалювати на свій вибір жити чи померти будь якій особі. І водночас Бог – Суддя, Він бере на Себе право, ухвалює постанову дати життя чи забрати його, і коли Він доручає Своїм слугам бут виконавцями Його постанови, Біблія абсолютно не забороняє в даному випадку виступити, так би мовити, катом, який позбавляє життя, не за своїм вибором, а за вибором Бога. І через це, як би це не звучало парадоксально, суперечливо, але ми бачимо, що порядна людини може працювати й катом, але він не може бути і не повинен бути вбивцею. В даному випадку я хотів би закінчити цю лекцію про те, що кожна удавану суперечність варто уважно розглянути, дослідити. Якщо вам здається, що ви нашттовхнулись на якусь суперечність у Біблії, то поверніться до цих уривків, розгляньте всебічно. Ось протягом вже дві тисячі років не було знайдено жодної суперечності, яке було б справді вагомим аргументом проти того, що Біблія є справжнім джерело абсолютної правди.